

POLICIE VE ŠKOLE

Konfrontace žáků u vyšetřování šikany?

K napsání příspěvku mě inspiroval text metodického pokynu MŠMT k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních.¹ U krizového scénáře pro výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně jsou ministerstvem doporučovány při vyšetřování šikany konfrontační rozhovory se svědky a konfrontace mezi agresory. Jako bývalý kriminalista a vyšetřovatel trestné činnosti mládeže jsem k takovému způsobu vyšetřování šikany velmi skeptický.

Z trestněprávního hlediska se považuje konfrontace za jeden ze způsobů zvláštního způsobu dokazování.² Konfrontace znamená, že se postaví proti sobě tváří v tvář (z očí do očí) dvě osoby v případech, kdy se jejich výpovědi „rozcházejí“ v důležitých okolnostech. Měla by se provádět policejním orgánem výjimečně v případech, kdy není dostatek důkazů proti pachateli, a provedením konfrontace by mělo dojít k výraznému objasnění vyšetřovaného případu.

Z praxe

Za celou svou policejní praxi jsem nikdy nevyužil institut konfrontace a znám pouze jednoho vyšetřovatele z Olomoucka, který konfrontaci prováděl před desítkami let. V řízení před soudem si konfrontace „může najít své místo“, kdy soud může posoudit reakci konfrontovaných osob a jako **jeden ze střípků případu** může přispět k objasnění případu. To znamená, že soud má k dispozici několik přímých nebo nepřímých důkazů a výsledek konfrontace může být jedním z nich. Z nálezů Ústavního soudu³ lze odvodit, že **pro uznání viny nepostačí jediný důkaz**, ale musí existovat i další důkazně podložené skutečnosti (důkazy), které by spolu s výsledkem konfrontace vytvořily uzavřený řetězec důkazů, přičemž nesmí existovat jiná reálná možnost, že by se činu mohl dopustit někdo jiný. Pokud ale na začátku vyšetřování případu nemá osoba, která provádí šetření, dostatek důkazů o činnosti pachatele a bude se spoléhat pouze na výsledek konfrontace, je to cesta do pekel.

Z uvedeného vyplývá, že pokud policejní orgán nashromáždil více důkazů, tak nemá potřebu provést konfrontaci, a sám si „udělá obrázek“ o případu.

A pokud by měl policejní orgán v případě nejasno, tak konfrontace mu do případu může přinést úplné temno. Z mého subjektivního hlediska hodnotím provedení konfrontace v přípravném řízení⁴ za zcela zbytečné a vysoce rizikové.

Konfrontaci osob **mladistvých** upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže,⁵ kdy ke konfrontaci mladistvého je možno přistoupit jen výjimečně, a to až v řízení před soudem pro mládež. Konfrontaci dětí mladších 15 let žádný zákon neupravuje a z toho tedy plyne, že se konfrontace u dětí vůbec Policií ČR neprovádí.⁶

Rizika

Prvním rizikem se v současné době stává společenské klima a její celková atmosféra. Běžnou normou, se kterou se dítě setkává, je lež. Mravní hodnoty jako čest, čestné slovo, úcta, dodržení slibu a respekt se ze společnosti vytrácí. Dříve recidivista, pokud byl dopaden, poznal, kdy „spadla klec“, a poté „šel s pravdou“ dobrovolně ven. Děti měly respekt před panem farářem, panem učitelem a četníkem. Když lhaly, tak se červenaly, koktaly, zadržovaly se v řeči. Konfrontace v „dávných“ dobách měla význam, neboť zpravidla bylo zřejmé, kdo mluví pravdu a kdo lže. Osobně jsem se setkal s devítiletým pachatelem, který neměl žádný respekt před policií a suverénně bez uzardění lhal, jako když tiskne. Není to jenom o pachatelích, ale i dnešní chování politiků nepříspěvá k čestnému a férovému jednání osob ve společnosti. Domnívám se, že konfrontací se nalézá pravda velmi obtížně. Po svých zkušenostech věřím, že většina žáků dokáže lhát i z očí do očí.

⁴ Ve fázi prověřování případu a ve fázi vyšetřování případu policejním orgánem

⁵ § 57 odst. 3 zák. č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

⁶ Čl. 2 odst. 2 LZPS: „Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.“

Druhým rizikem, které při konfrontaci mezi svědkem a podezřelou osobou⁷ hrozí, je strach z pachatele. Není vyloučeno, aby původně **pravdivou výpověď svědek změnil za lživou** ve prospěch pachatele. Konfrontace by mohla být pro svědka velkou psychickou zátěží, protože proti němu sedí silný „protivník“. Pachatel většinou pochází ze sociálního prostředí, ve kterém jsou instituty, jako je pravda, láska, porozumění a dodržování zákonů, pojmy neznámými nebo se kterými se neztotožňuje. A svědek tyto skutečnosti o pachateli ví a může být zaskočen přímou konfrontací, a proto může změnit svou výpověď. Osobně znám případ, kdy dospělá osoba při rekognici neukázala na pachatele trestného činu, ač jej poznala, neboť se bála pomsty. A to nestály poznávané osoby s pachatelem v řadě tváří v tvář, ale stály za jednocestným zrcadlem.

Shrnutí

Konfrontace se z trestněprávního hlediska u dětí mladších 15 let neprovádí, u mladistvých osob výjimečně až před soudem pro mládež. Nedovedu si představit, **za jakým účelem a jakým způsobem** by byla ve škole pedagogy prováděna konfrontace mezi agresory. A už vůbec nechápu účel konfrontačních rozhovorů se svědky. Konfrontace se provádí vždy po předchozích výpovědích, i svědků. Každý svědek vnímá svými smysly proběhlou událost různým způsobem. Pokud by měly konfrontační rozhovory svědků vést ke sjednocení výpovědí svědků, tak by takový závěr byl nepředstavitelný. **Každá výpověď svědka je jedinečná.** Svědek, v případě, že nevypráví pravdu, nese za svou výpověď odpovědnost. Nesmí nikoho pomluvit, nikomu nadřizovat, nikoho krivě obvinít. Proto nevidím žádný důvod vést s žáky **konfrontační rozhovory**, které by mohly přinést při dalším vyšetřování případu (výbuch skupinového násilí) policií **nesmírné komplikace.**

⁷ Z právního hlediska může být konfrontována pouze obviněná osoba (dítě mladší 15 let nemůže být nikdy obviněnou osobou).

Ing. Bc. Luděk Cuták, plk. v. v., specialista na trestní právo mládeže, 28 let praxe u Policie ČR jako kriminalista, vyšetřovatel, učitel práva a vedoucí pracovník

¹ Č. j. MŠMT-21149/2016, str. 23 – Příloha 6: Postupy pro vyšetření a řešení šikany

² § 104a trestního řádu

³ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2022 sp. zn. IV. ÚS 2772/20